

PORUCHY SPÁNKU **škály**

Dělení poruch spánku dle ICSD-2

1. **Insomnie.**
2. Poruchy dýchání související se spánkem (syndrom centrální spánkové apnoe, syndrom obstrukční **spánkové apnoe**).
3. **Hypersomnie** centrálního původu (narkolepsie, idiopatická hypersomnie).
4. **Poruchy cirkadiánního rytmu** spánku (zpožděná či předsunutá fáze spánku, jet lag syndrom, poruchy spánku a bdění při směnném provozu).
5. **Parasomnie** (somniaambulismus, noční můry, noční enuréza, spánkové halucinace).
6. **Poruchy s pohyby ve spánku** (syndrom neklidných nohou, porucha spánku s periodickými pohyby končetin, bruxismus).
7. **Izolované symptomy**, zřetelně normální varianty a nevyřešené problémy (odlišná délka spánku, chrápání, mluvení ze spánku, myoklonické pohyby ve spánku).
8. **Jiné poruchy** spánku.

INSOMNIE

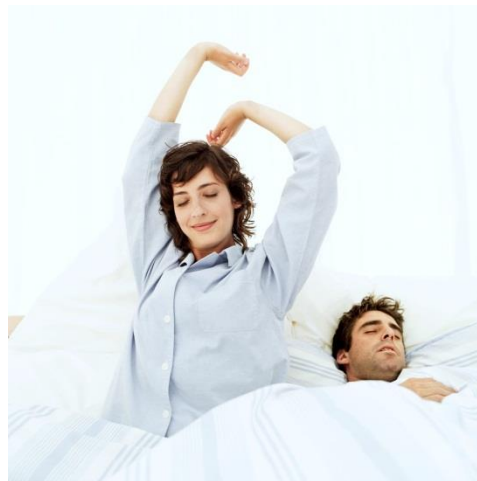
- Je nejčastěji se vyskytující poruchou spánku.
- Prevalence v populaci se obvykle udává mezi 10–20 %.
- Její výskyt vzrůstá s věkem.
- Insomnie se projevuje buď poruchou usínání, nebo probouzením se během noci anebo časným probouzením.
- Spánek je nekvalitní, nepřináší osvěžení, během dne se může vyskytnout alespoň jeden z těchto symptomů:
 - únava,
 - poruchy koncentrace a paměti,
 - poruchy nálady,
 - podrážděnost,
 - denní spavost,
 - úbytek energie,
 - bolesti hlavy,
 - GIT potíže.
- Insomnie může být méně důležitým projevem nebo komplikací mnoha chorob, ale je i základním symptomem některých jiných nemocí

Definice insomnie

- **Tíže spánkových potíží**
 - latence usnutí delší než 30 minut
 - nemožnost usnout po probuzení déle než za 30 minut
 - probouzení se ráno dříve než 30 minut před plánovaným probuzením
 - spánková efektivita menší než 85 %
- **Frekvence spánkových potíží** minimálně 3krát týdně
- **Trvání spánkových problémů** déle než 6 měsíců dle ICSD-2
- **Ovlivnění denních aktivit** skóre dle indexu tíže nespavosti větší než 2–3

Obečné shrnutí nespavosti

- Problém usnout
- Problém setrvat ve stavu spánku
- Brzké probuzení
- Nedostatečně dlouhý a nedostatečně posilující spánek

Nemůžeme milovat
život, pokud
nemůžeme spát.
(Émile Michel Cioran)

Spánková hygiena

obecná doporučení pro kvalitní spánek

- Místnost (umístění, velikost, barvy, větrání, lůžko a lůžkoviny,...)
- Zvuky
- Světlo
- Jídlo
- Tekutiny
- Aktivity
- Kouření
- Myšlenky
- Zaměstnání (s
- Zdravotní prok
- Farmakoterap
- Osobní problé
- Úzkost, panika

Dlouhodobé účinky hlukem rušeného spánku

- nadměrná chronická únava
- ospalost během dne
- snížená ostražitost (zvýšené riziko nehody)
- nižší výkon
- snížená pracovní motivace
- úzkost
- bušení srdce
- vysoký krevní tlak
- zvýšené riziko infarktu myokardu
- zvýšené hladiny adrenalinu a nonadrenalinu (stresové hormony) v krvi během noci
- zvýšená hladina kortizolu během noci
- oslabení imunitního systému organismu
- oslabení psychické rovnováhy

Nechci malovat čerta na zeď, ale nemyslete, že je lepší spát v klidném prostředí?

Přehled metod v somnologii

(spánkové medicíně)

Anamnéza

navrhňte její položky....

- Je nutná u všech poruch spánku a bdění, výhodou je možnost objektivizovat informace další osobou.
- Kromě osobní a lékové anamnézy je potřeba získat co nejpodrobnější údaje o:
 - ✓ nočním i denním spánku, času uléhání a vstávání, počtu nočních probuzení a jejich průběhu,
 - ✓ přítomnosti nevhodných forem chování (pohyb, agresivita, jezení),
 - ✓ nezvyklých emočních projevech (pláč, křik),
 - ✓ kvalitě denního prožívání (stupeň denní únavy, přítomnost spánku přes den, psychické rozpoložení, přítomnost chorobných stavů během dne – vyskytl se vysoký tlak, dýchací potíže, bolesti hlavy nebo bolesti zad?),
 - ✓ všech užívaných lécích (k navození spánku i jiných).

Škály a dotazníky

- Pomáhají mapovat průběh poruchy v čase a sledovat pokroky v léčbě.
- Nejjednodušší pomůckou je spánkový kalendář (deník), do kterého pacient zaznamenává po hodinách, zda spal, či nikoli, a během dne zapisuje svoje aktivity, náladu i stupeň ospalosti.

Spánkový deník

- Je velmi podstatnou pomůckou spánkové medicíny.
- Nemocný zapisuje sledované spánkové parametry za určité časové období.
- Je součástí diagnostických postupů, umožňuje však i sledování účinnosti terapie.

Spánkový kalendář – nespavost

Den v týdnu / datum	Po 1. 1.															
Čas zhasnutí	22:00															
Trvání usnutí (min)	90															
Čas probuzení	5:15															
Čas vstání	6:00															
Počet probuzení	4															
Doba v posteli	8:00															
Trvání spánku	4:15															
Pocit při probuzení	4															
Pocit přes den	3															
Poznámky	Prášek na spaní															

Kalendář vyplňujte vždy ve stejnou dobu, nejlépe večer, požadované časy udávejte přibližně

Trvání usnutí – doba, za kterou jste usnuli – v minutách

Trvání spánku – čistý čas, kdy jste během noci spal/a (bez probuzení)

Doba v posteli – doba mezi zhasnutím (čas zhasnutí) a vstáním z postele (čas vstání)

Pocit po probuzení a pocit přes den – označujte známkou jako ve škole (1 nejlepší a 5 nejhorší).

Obr. 1 Spánkový deník.

Morinův spánkový dotazník

- Umožňuje sledovat změny v kvalitě spánku v závislosti na léčbě. Vyplňuje se před léčbou, v pravidelných intervalech během léčby a na jejím konci.
- Jednotlivé položky skórujeme takto:
 - 0 = vůbec,
 - 1 = lehce,
 - 2 = středně,
 - 3 = výrazně,
 - 4 = extrémně.

Otázky:

- Máte potíže s usínáním?
- Budíte se v noci příliš často?
- Trvá vám dlouho, než po nočním probuzení znovu usnete?
- Do jaké míry jste spokojen(a) se svým spánkem?
- Do jaké míry potíže se spánkem narušují vaši výkonnost?
- Do jaké míry jsou potíže se spánkem zaznamenány okolím?
- Do jaké míry jste ovlivněn(a) potížemi se spánkem?

Epworthská škála spavosti (Epworth Sleepiness Scale = ESS)

- Jde o škálu hodnotící globální, celkový **stupeň spavosti** nezávisle na krátkodobých variacích.
- Měří tendenci ke zdřímnutí si v osmi různých situacích běžného života.
- Tato škála zachycuje za poslední týden tendenci spát v denní době v osmi situacích běžného života.

Se spolužákem si navzájem vyplňte tuto škálu a vyhodnoťte.

Za nadměrnou denní spavost se považuje hodnota 10 a vyšší.

Tab. 3 Epworthská škála spavosti (dotazník)

Jméno, věk: _____

Datum a čas vyplnění: _____

Dřímáte nebo usínáte v situacích popsaných níže (nejedná se o pocit únavy)? Tato otázka se týká vašeho běžného života v poslední době. Jestliže jste následující situace neprožil/a, zkuste si představit, jak by vás mohly ovlivnit.

Vyberte v následující škále číslo nejvhodnější odpovědi ke každé níže uvedené situaci:

- 0 = nikdy bych nedřímával / neusínal
- 1 = slabá pravděpodobnost dřímoty / spánku
- 2 = střední pravděpodobnost dřímoty / spánku
- 3 = značná pravděpodobnost dřímoty / spánku

Situace:

Číslo

1. Při četbě vsedě	...
2. Při sledování televize	...
3. Při nečinném sedění na veřejném místě (v kině, na schůzi)	...
4. Při hodinové jízdě v autě (bez přestávky) jako spolujezdec	...
5. Při ležení/odpočinku po obědě, když to okolnosti dovolují	...
6. Při rozhovoru vsedět	...
7. Vsedě, v klidu, po obědě bez alkoholu	...
8. V automobilu stojícím několik minut v dopravní zácpě	...

Celkem

...

© Johns MW: A new method for measuring sleepiness: the Epworth sleepiness scale *Sleep* 1991;14:540–545. MP 2003.

Převzato z Centra pro poruchy spánku a bdění, Neurologická klinika 1. LF UK a VFN, Praha.

Pittsburský index kvality spánku

(Pittsburgh Sleep Quality Index = PSQI)

- měří subjektivní kvalitu a kvantitu spánku jako součet sedmi komponent:
 - spánkové latence,
 - kvality spánku,
 - doby trvání spánku,
 - spánkové efektivity,
 - možných narušení spánku,
 - užívání hypnotik
 - a denního fungování.
- Jedná se o dotazník, který pacient vyplňuje po dobu jednoho měsíce.
- Výsledné skóre nad 5 bodů značí lehký spánek (tzv. poor sleepers), **spánková onemocnění dosahují 10 a více bodů.**

Mezinárodní škála RLS (IRLS)

- Je určena ke kvantifikaci subjektivní intenzity syndromu neklidných nohou.
- Obsahuje deset otázek, které v podstatě zahrnují základní diagnostická kritéria a otázky týkající se kvality života.

Neurologická a spánková ambulance
JS-Gynam.s.r.o.
Studentská 14
Havířov
73601
Tel.obj. 776 85 75 75
www.spatnyspanek.cz
janaslonkova@spatnyspanek.cz

Škála obtíží při syndromu neklidných nohou (RLS)

(International RLS Study Group, 1995)

Jméno a příjmení pacienta.....

Datum narození:.....

Datum vyplnění.....

Jméno lékaře.....

Aktuální léčba včetně dávkování.....

1. Jak jsou celkově závažné Vaše nepříjemné pocity (brnění, mravenčení apod.) v končetinách

4) velmi závažné	
3) závažné	1) mírné
2) střední	(0) žádné

2. Jak je celkově silné Vaše nutkání k pohybům (pohybový neklid) v důsledku syndromu neklidných nohou?

4) velmi závažné	
3) závažné	1) mírné
2) střední	(0) žádné

3. Do jaké míry se zmírní Vaše nepříjemné pocity v končetinách, když začnete chodit?

4) vůbec ne – žádná úleva	
3) mírná úleva	1) obtíže zcela, nebo téměř úplně zmizí
2) značná úleva	(0) žádné

4. Jak závažné je Vaše vyčerpání či ospalost v důsledku příznaků syndromu neklidných nohou?

4) velmi závažné	
3) závažné	1) mírné
2) střední	(0) žádné

5. Za jak závažný celkově považujete Váš syndrom neklidných nohou?

4) velmi závažné	
3) závažné	1) mírné
2) střední	(0) spánek nenarušen

6. Jak často máte potíže způsobené syndromem neklidných nohou

4) 6-7 dní v týdnu = velmi závažné	
3) 4-5 dní v týdnu = závažné	
2) 2-3 dny v týdnu = střední	
1) nejvýše 1 den týdně = mírné	
(0) žádné obtíže	

7. Jak závažné jsou Vaše obtíže způsobené syndromem neklidných nohou průměrně za den, kdy Vás tyto obtíže postihnou (jak dlouho trvají)?

4) 8 hodin a více během 24 hodin = velmi závažné	
3) 3 až 8 hodin během 24 hodin = závažné	
2) 1 až 3 hodiny během 24 hodin = střední	
1) méně než 1 hodinu během 24 hod. = mírné	
(0) žádné obtíže	

8. Do jaké míry ovlivňují Vaše obtíže spojené se syndromem neklidných nohou Vaše běžné denní aktivity, tj Váš osobní rodinný a společenský život, zaměstnání, péči o domácnost atd.

4) velmi závažně	
3) závažně	1) mírně
2) středně	(0) žádné obtíže

9. Jak ovlivňuje syndrom neklidných nohou Vaši celkovou psychickou pohodu a Váš pocit celkového zdraví (Cítíte se nap. Mrzutý, nazlobený, skleslý, podrážděný, depresivní nebo úzkostný?)

4) velmi závažně	
3) závažně	1) mírně
2) středně	(0) žádné obtíže

Součet:

AKTIGRAFIE

- Aktigrafie je neinvazivní, ekonomicky snadno dostupná vyšetřovací metoda, při níž má pacient na zápěstí nedominantní končetiny připevněný snímač velikosti náramkových hodinek, který detekuje každý pohyb končetiny.
- Aktigrafie je tedy jednoduše řečeno záznam pohybů. Tato metoda vychází z toho, že ve spánku jsou pohyby mnohem méně četné a intenzivní než při bdělosti. Podle intenzity pohybů se odvozují informace o bdělosti, její kvalitě, o spánku a probouzecích reakcích.
- Aktigrafie je validní metodou pro určování poruch cirkadiánní rytmicity

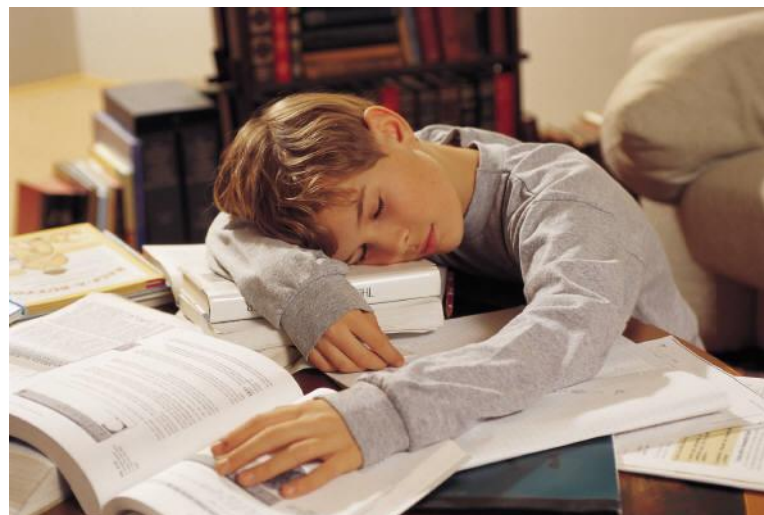
Jak rozpoznat depresi

Deprese může propuknout nenadále, ale její níže uvedené projevy se většinou dostavují postupně, během několika dnů nebo týdnů.

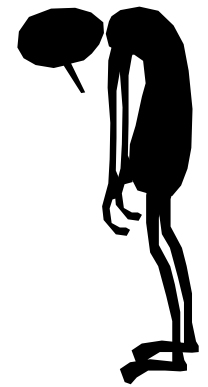
- nevysvětlitelný smutek, výčitky, pocity odloučení a beznaděje
- intelektuální útlum
- nadměrná únava
- nezájem, znechucení životem
- nespavost
- odmítání potravy a váhový úbytek

Později se dostavuje ztráta sebedůvěry a pocity méněcennosti a viny, sebevražedné myšlenky, ať už vyslovené, nebo zamlčované. Může docházet také k deliriózním stavům.

Vliv deprese

Beckova sebesuzovací škála depresivity pro dospělé (BDI)

- Jedná se o screeningovou zkoušku, která v kombinaci s rozhovorem, pozorováním a jinými diagnostickými metodami přispívá k celkovému náhledu pacientových obtíží.
- Je chápán jako nástroj k zjištění hloubky depresivity u již diagnostikovaných pacientů, jako detektor možné deprese v populaci a jako nástroj, který dokáže validně oddělit „zdravou“ populaci od té „nezdravé“.
- BDI je pro svou snadnou a rychlou administraci a vyhodnocení velmi využívanou metodou.

Vyplňte a vyhodnoťte si pro sebe dotazník
depresivity. (BDI)

